

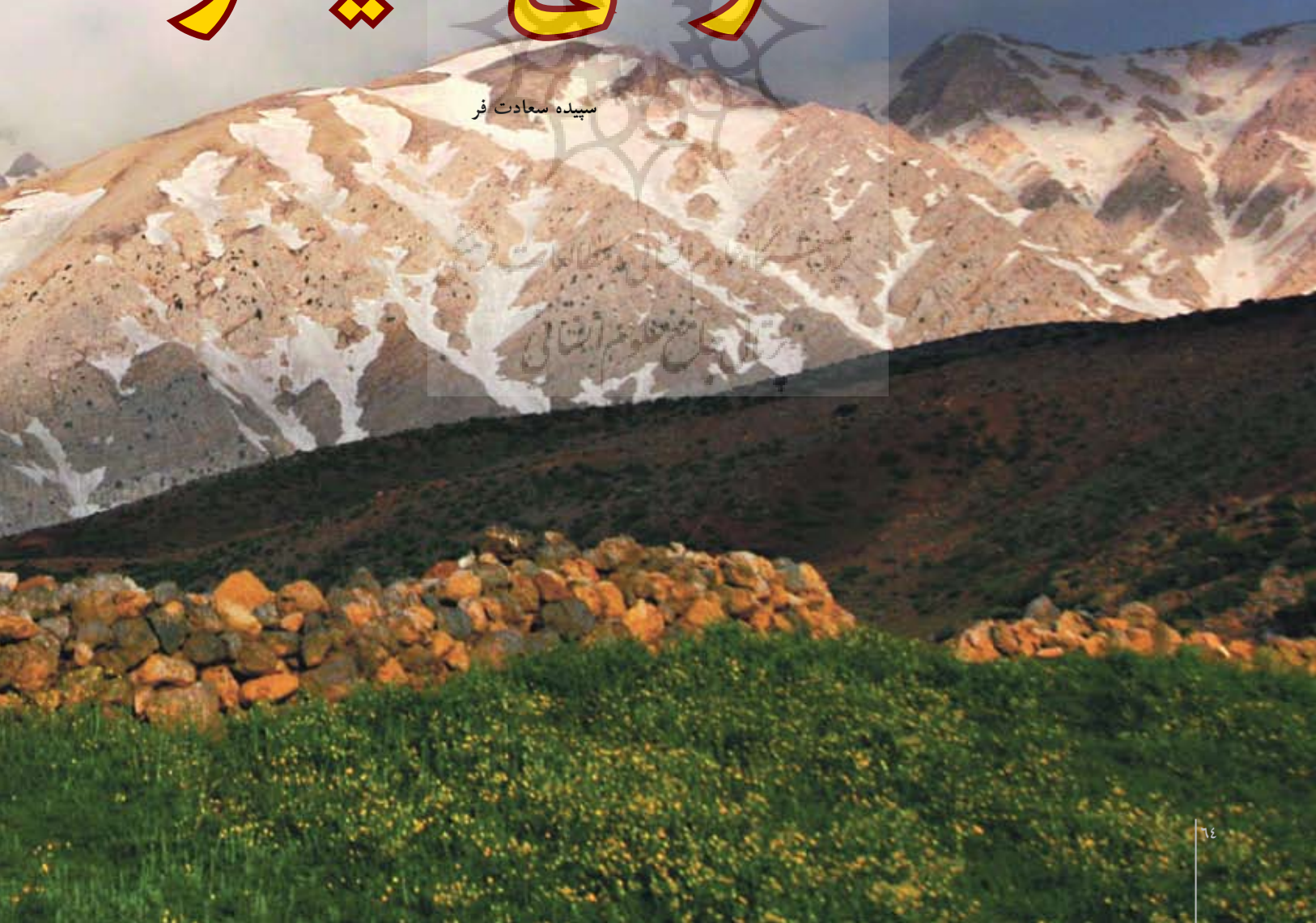

جشنواره بزرگ فرهنگ عشایر ایران زمین در یاسوج حال و هوای پرصلابتی داشت.

طلوعی دیگر

سپیده سعادت فر

ژوئیه ۱۳۹۸
مجله طلوع عشایر آشتابلی

در غروب عشایر ایران زمین و رخت بر بستن کوچ، در آغوش کوه پایه های زاگرس در دل تپه ای آرام، رنگ باختگی قشلاقها و ییلاقها را به نظاره نشستیم. اگر کوچ رنگ باخته اما نگاه پرصلابت و دستان پر صداقت عشایر که در کورسویه های قشلاقها و ییلاقها بار دیگر با آیین عشایر در گرداگرد زاگرس توجه همگان را به خود جلب کرد.

دستمالها و چوپها، شمشیرها و برنوها در دستان تاب خورد و پای کوبی هایی در کشاکش نوای سورناها و کل زدن ها هلهله ای بر پا کرد تا بار عشیره در دل من و تویی بماند که هرگز لذت کوچ و حرکت را نچشیده ایم تا لبخندی بر لبانی بنشانیم که کوچ را در دل کوهستان و کویر را زیر نگاه پرستاره شبهایی گم کرده که رو به ییلاق است. خنکای اشتیاق شیشه اسب و هی گله برجاست و نمی دانم این غروب رنگ باخته است یا رو به طلوعی دیگر دارد.

کهگیلویه و بویراحمد در حاشیه ی زاگرس جنوبی برای بسیاری ناشناخته است. دنا، بلندترین قله رشته کوه زاگرس با ۴۴۳۷ متر دارای بیش از ۴۰ قله بالای ۴ هزار متر است. این استان یک پنجم از جنگلها و یک دهم از آبهای روان ایران را داراست و با دو گونه ی آب و هوایی کاملاً متفاوت، کهگیلویه با آب و هوای گرم و بویراحمد با آب و هوای معتدل حدود ۸۰۰ گونه گیاهی را در خوی جای داده است که از ظرفیت های بالایی برای این که مقصد جدید گردشگری باشد برخوردار است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مركز جامع علوم انسانی

نظیر به تن داشتند و غرق خاطره نسل ها و سده ها مشغول به کارهای سنتی خود بودند. سکوت و عمق نگاه شان مرور خاطراتی بود که شاید برخی از آن‌ها در زندگی نوین امروز محلی از اعراب نداشته باشد.

سرگشته از این جنب و جوش سنتی، هیجان زده به داخل سیاه چادرها سرک می‌کشیدیم. دختر بچه های عشایری با لباس‌های رنگی به اطراف می‌دویدند و آن طرف تر زنانی نان می‌پختند و مردی با اجاق هیزم‌ش قهوه دم می‌کرد. دختران قشقایی در رنگین کمان لباس سرشار از حیای شرقی در سیاه چادرهای شان نشسته بودند.

در جایگاه اجرای مراسم مسئولین به سخنرانی مشغول شدند و بعد از آن گروه‌های هنری موسیقی و نمایش و چوب بازی و دستمال بازی و شاهنامه خوانی جایگاه را در اختیار گرفتند. بختیاری و بویراحمدی عرب و قشقایی و چهار محالی و خوزستانی همگی والا داشتند برای نمایش فرهنگ

در تابستان امسال جشنواره بزرگ فرهنگ عشایر ایران زمین با حضور نمایندگان عشایر ۱۵ استان در یاسوج مرکز استان کهگیلویه بویر احمد برگزار شد که در نوع خود حاوی نکات آموزنده و جالب توجهی از زندگی عشایر ایران بود.

روز افتتاحیه جشنواره عشایر ایران زمین، در اوج گرمای تابستانی وارد یاسوج شدم. شنیده بودم که محل برگزاری جشنواره روی تپه ای مشرف به شهر است. چند کیلومتری از مسیر پریچ و خم و باریک جنگلی گذشتیم تا به محل برگزاری مراسم رسیدیم. محل برگزاری جشنواره روی تپه‌ای در محوطه بازی بود که بی شک تماشای غروب خورشید از آن‌جا وسوسه‌انگیز می‌نمود. در این مکان سیاه چادرهایی در گرداگرد برپا بود که با دست‌بافته‌های دیرآشنای عشایر هر بیگانه‌ای را غرق در تماشا می‌کرد.

زنان و مردانی که لباس‌های سنتی را با ترکیب رنگی کم

هم بر نداشته!

هرچند تنها چند استان به صورت نمایشی و هنری در این جشنواره حضور داشتند. اما ۱۵ استان تولیدات سنتی و صنایع دستی خود را به طور مستقیم در غرفه هایی بدون وجود واسطه ها عرضه کردند. بسیاری از علاقه مندان به خرید صنایع دستی جذب این جشنواره شدند. زندگی عشایری در ذهن بسیاری از مردم ایران و جهان رازآلود است. فرهنگ کوچ و توسعه گردشگری عشایری کشورمان جذابیت های آشکار و پنهان دارد که باید حفظش کرد و آن را به جهانیان نشان داد.

ای کاش چنین برنامه هایی همواره مهیا بود تا از کنار آن گردشگری پایدار برای برگزارکنندگان حرفه ای گشت های مسافرتی برقرار باشد.

امکانات ساده اما صادقانه مسئولین برگزاری جشنواره از کمبود منابعی خبر می داد که گویی حمایت بیش تری

عشایر. برای به رخ کشیدن تاریخی که در هجوم تجدد سرنوشتی مبهم را در انتظار می کشد.

دستان زنی بافنده به شادی می رقصید تا نقشی باشد بر اسطوره کوچ و فرهنگ عشایر ایران زمین. مردی سوار بر اسب با برنوبی در دست می خرامید تا نمادی باشد از مقاومت و مجاهدت؛ پسرکی با اسب سرکش می تاخت تا گرد و غبار حرکت و نایستادن را بر چهره سرد زندگی نوین بنشانند؛ صورت سرخ زنی که نان می پخت از حرارت آتشی خبر می داد که تقلایی برای پختن یک لقمه نان است. سخت کوشی برای رفع ساده ترین نیازها، میراث جاودانه نسلی است که امروز حتی تجدد هم نتوانسته از دستان پرتوان عشایر بیرون بکشد. سادگی و بی ربایی مردمانش آن چنان تحت تاثیر قرار می دهد که انگار در این زمان زندگی نمی کنی دوست نداری زمان به جلو برود یا تصور کنی باز به دنیا برخواهی گشت که فوایدش دست از سر لایه اوزون

روستای کوخودان در شهرستان دنا منطقه نمونه گردشگری شناخته شده است. عکس: آرشیو سفر

مناسبی برای کوه‌نوردی و کسانی که دل در طبیعت سخت دارند، محسوب می‌شود.

قلل پر برف کوه دنا که گاهی آب‌گیرهای زیبایی را در بستر کوهستان به وجود آورده طبیعتی با دیدنی‌های بسیار در منطقه سی سخت را پیش رو می‌گذارد به طوری که شهر سی سخت با باهای گسترده و پر رونق خود که همچون زمردی بر دامنه کوه دنا می‌درخشد با تابستان دمای معتدل و کوهستانی گردشگران داخلی و خارجی را به سوی خود فرا می‌خواند. نام سی سخت با افسانه‌های قدیمی که گذشته این منطقه را با روزگار ما پیوند می‌دهد در آمیخته است.

گویش مردمان این منطقه لری است. از میان تمام اقوام آریایی لرها از نظر سازمان زبانی رابطه تنگاتنگی با کردزبانان و فارس‌زبانان دارند در حالی که پژوهش‌گران بیان داشتند که لرها از کردها منشعب می‌شوند و دیگر پژوهش‌گران معتقدند که لرها از قدیم گروهی مستقل بودند گرچه از دو همسایه فرهنگی

را جلب می‌کنند اما صداقت تلاش‌شان چون از دل بر آمده بود عجیب بر دل نشست! و جا دارد به سبک و سیاق مردمان سرزمین سخت کوش کهگیلویه و بویر احمد صادقانه هر چند کوتاه بابتی از فرهنگ‌شان بگشایم.

استان کهگیلویه و بویر احمد به دلیل داشتن زیبایی‌های طبیعی، بکر و دست‌نخورده توان‌مندی‌های ویژه‌ای در بخش طبیعت‌گردی (اکوتوریسم) دارد. چهره گوناگون طبیعت کوهستانی و سردسیر حوزه شمالی، طبیعت چهار فصل را برای مسافران به ارمغان آورده است. افزون بر آن کوچ‌نشینی عشایر در اقلیم‌های گوناگون استان سرمایه ارزش‌مندی از دیدگاه فرهنگی و اجتماعی است که جاذبه‌های ویژه و منحصر به فردی برای گردشگران، مسافران و میهمانان داخلی و خارجی دارد. قرار گرفتن کوه دنا با ارتفاع چهار هزار و چهارصد متر، این خطه را به منطقه‌ای کوهستانی و سرشار از زیبایی‌های طبیعی تبدیل کرده است. در دامنه جنوبی قله برف‌گیر و مرتفع دنا شهری به نام سی سخت تو را به خود فرامی‌خواند. پایگاه

قلل پر برف کوه دنا که گاهی آب‌گیرهای زیبایی را در بستر کوهستان به وجود آورده طبیعتی با دیدنی‌های بسیار در منطقه سی سخت را پیش رو می‌گذارد به طوری که شهر سی سخت با باهای گسترده و پر رونق خود که همچون زمردی بر دامنه کوه دنا می‌درخشد

پژوهشگاه و مرکز علمی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

خویش تاثیر پذیرفته‌اند.

سنت های نیک است که هنوز باقی است در گذشته این سنت به اندازه‌ای گرامی بود که حتی اگر وضع زندگی عشایر صاحب خانه رونق خوبی نداشت و مجموع اعضای میزبان بر روی یک گلیم و گبه مو زیر یک لحاف می‌خوابیدند مرد مهمان در کنار مرد خانه و زن مهمان در کنار زن خانه می‌خوابید و خوراکی بهتر از خوراک معمولی اهل خانه به او می‌دادند.

از شعر قوم لر می‌توان گفت که دارای وزن و بدون قافیه بوده و به ندرت دارای ردیف هستند. روح میهن دوستی و سلحشوری در قالب حماسی در سروده‌ها و ترانه‌ها موج می‌زند. اشعار این دیار به گونه‌ای انواع سروده‌های آهنگین نماد و ذوق و احساسات پاک مردمان این سرزمین و تبلور عشق و احساسات آرا و نگرش و سبک زندگی باورها و پندارها و آداب و رسوم این

ماهیت زندگی عشایری اتحاد و همبستگی را می‌طلبد تا در سختی‌های زندگی و تهدیدهای طبیعی و غیرطبیعی که همواره در کمین ایل قرار داشت از یکدیگر حمایت کنند. این خصیصه در تمامی آداب و سنن مردم این خطه وجود داشته است و هم‌چنان دیده می‌شود. از جمله این سنن چاله گرم کنون است. سنتی که فقیر و غنی یک روز مانده به عید نوروز برای گرم نگه‌داشتن و برکت و پایداری سفره صاحب خانه سفره‌ای گرم و لذیذ با بهترین نوع غذای محلی تدارک می‌بینند. این را به اصطلاح "چاله گرم کنون" گویند. پیمان‌های عشایری به ویژه در هنگام جنگ و اختلافات محلی و ایلی لازم‌الاجر هستند و شخص پیمان شکن در جامعه

قوم اصیل هستند. شعر لری شامل انواع بلال بلال - دایینی - سرو شروه - گوکره - یاریار - پی کلی یا سرکلی است. بلال بلال به معنای سوخته و کباب بشو است شعری با حماسه آمیخته و گاه صرفاً عاشقانه نیز در میان آنها دیده می‌شود. در پایان هر عبارت شعری تکرار می‌شود. و دایینی در حین حماسی بودنش از بلال بلال شادتر و در عروسی‌ها توسط مردان و زنان خوانده می‌شود. سرو همان سرور است که در عروسی‌ها و پیروزی‌های جنگی با صدای زیر و کشیده توسط زنان خوانده می‌شود. در این سرودها از اشخاص مورد نظریه ویژه عروس و داماد یا اشخاص معروف نام برده می‌شود. شروه هم آواز حزن‌انگیز است که در زمان مرگ یا از دست دادن عزیزان توسط زنان خوانده می‌شود که در آن صفات و ویژگی‌های فرد فوت شده با اندکی غلو بازگو می‌شود. یاریار (پی کلی یا سرکلی) آوازی حزن‌انگیز و حماسی و عاشقانه که حکایت از یاس و نومیدی داده و بیش‌تر در تنهایی و موقع غروب خورشید توسط مردان با صدای بم خوانده می‌شود. علاوه بر

انگشت‌نما، خوار و بی اعتبار می‌شود. از جمله رسوم قدیمی این سرزمین کمک به دیگران بوده است اگر خانه کسی آتش می‌گرفت و قادر به بازسازی آن نبود و نیازی به کمک و مساعدت بستگان داشت مردم وابسته و هم‌طایفه به او در ساختن خانه کمک می‌کردند. اگر کسی در اثر حادثه بیماری یا ناتوانی و فقر یا به جهات دیگری نمی‌توانست کشت خود را به موقع درو کند مردم طایفه دسته جمعی به کمک او می‌شتافتند و محصول او را جمع‌آوری می‌کردند و پس از کوبیدن، آن را به انبار گندم آن شخص می‌بردند. موقع نشاء کردن برنج که در اصطلاح محلی بویرا احمد (کلکی) و میان مردم کهگیلویه (توکللی) گفته می‌شود همه به یکدیگر کمک می‌کردند و در زراعت‌های کوتاه بهاره و زمستانه و عروسی‌ها و عزاداری‌ها همین نوع کمک‌ها اعمال می‌شود. این همیاری‌ها با علاقه‌مندی خاص برادری ایلی بدون دریافت مزد و یا منتی بر طرف دیگر نه به حکم وظیفه و نهاد قومی انجام می‌شود. اما میهمان‌داری از

از شعر قوم لر می‌توان گفت که دارای وزن و بدون قافیه بوده و به ندرت دارای ردیف هستند. روح میهن دوستی و سلحشوری در قالب حماسی در سروده‌ها و ترانه‌ها موج می‌زند

استاندار کهگیلویه و بویراحمد:

گردشگری می تواند جای نفت و گاز را بگیرد

استاندار کهگیلویه و بویراحمد حساب ویژه ای برای توسعه گردشگری در استان کهگیلویه و بویراحمد باز کرده است. او معتقد است که این استان هم در موقعیت جغرافیایی خوبی در کشور قرار دارد و هم دارای استعداد و ظرفیت های بالقوه و بالفعل گردشگری است که باید به عنوان یک منبع و ثروت در تولید، اشتغال و سرمایه گذاری از آن بهره برد.

مهندس قوام نوذری در نشست کارگروه گردشگری و میراث فرهنگی گفت: تدوین سند چشم انداز و یا جامعه گردشگری باید نمایی کامل از فرصت ها، مزیت ها و

استعداها باشد که در آن حتی مسایل ریز و جزئی همه مناطق مختلف گردشگری استان به خوبی طبقه بندی و چینش شده باشد.

استاندار کهگیلویه و بویراحمد افزود: در تدوین این سند، ضمن رعایت کامل دستورالعمل ها و موضوعات محلی، منطقه ای و کشوری، مسایل اجتماعی، فرهنگی، امنیتی، اقتصادی و محلی و خرده فرهنگ ها هم باید به خوبی در جای خود در این سند مطرح شده باشند.

وی اظهار داشت: مشاور و مجری باید با کمک دانشگاهیان، نیروهای مستعد و توانمند دارای دانش، تخصص و فن و کارشناسان بخش گردشگری، روی مراحل پیش نیاز و مقدماتی این سند به خوبی کار کنند و تمام ایده ها، نگاه ها و توان علمی در تبیین کلیات و جزئیات این سند محک زده شود و مورد تحلیل و بررسی قرار بگیرد.

استاندار با اشاره به اینکه، بخش گردشگری در این استان می تواند موقعیتی بالاتر از صنعت نفت و گاز داشته باشد، افزود: تمام تلاش ها بر این است که این سند به گونه ای تهیه شود که بتواند به خوبی استان را مطرح نماید و به وسیله آن بتوان همه جا مانور داد و به آن افتخار کرد و بالید.

وی یاد آور شد: با توجه به اینکه استان دارای آب و هوای مناسب و مناظر زیبایی طبیعی و خدا دادی است و همچنین برخوردار از اماکن زیارتگاهی و تفرجگاهی و آثار تاریخی فراوانی است، می تواند کانون خوبی برای گردشگران داخلی و خارجی باشد.

استاندار، از مدیران دستگاههای اجرایی خواست تا دست درکاران و مسوولین تهیه این سند را یاری کنند و به مسوولین بخش گردشگری استان تاکید کرد، جای پای بیشتری از مسوولین کشوری برای رفع مشکلات این بخش در استان باز کنند.

استاندار کهگیلویه و بویراحمد گفت: پیش از فراهم شدن تمام زیرساخت های بخش گردشگری که دامنه وسیعی دارد و نیازمند زمان زیادی هم هست، شناساندن و معرفی سیمای استان ضروری است. توسعه زیرساخت هایی چون حمل نقل زمینی، هوایی، ریلی و یا دریایی، بهبود شرایط اقتصادی، امکانات بهداشتی و سلامت و شرایط برای ایجاد نشاط و شادابی از مجموعه عوامل پیش نیاز در توسعه و رونق صنعت گردشگری هستند.

وی اظهار داشت: ضرورت دارد، مجموعه علل و عواملی را که باعث شده تا صنعت گردشگری با همه استعدادها و ظرفیتهای در این بخش رونق نداشته را ریشه یابی کرد و به دنبال راهکارها رفت.

به گفته وی، اگر بخواهیم در یک حلقه ای محدود و با اتکاء به سرمایه گذاران داخلی و اعتبارات دولتی نسبت به توسعه این بخش پردازیم به جایی نخواهیم رسید و باید با برنامه ریزی در سطح گسترده تر از استانهای همجوار شروع کرد و در سطح ملی، فرا ملی و بین المللی تعمیم داد و به دنبال ارتباط زنجیره ای برای توسعه این بخش باشیم.

آنچه که در بالا گفته شد در این سامانه "شاهنامه خوانی" و خواندن "خسرو و شیرین" و نظامی مقبولیت دارد و شاهنامه را با آوازی حماسی و اندوه بار و با صدای کشیده در مجالس می خوانند که به آن هفت لشکر نیز می گویند. در جشن ها و مراسم ها از نوعی موسیقی محلی به نام ساز و نقاره استفاده می کنند که نوازندگان آن را "مهتر" می نامند این ساز کاملاً سنتی و پیشینه آن به هزاره های گمشده می رسد. رقص های محلی نیز از فرهنگ و اصول قومی و عشایری است که رقص چوب بازی مردان و رقص دستمال بازی زنان در بین مردمان سرزمین کهگیلویه و بویراحمد متداول است. چوب بازی مردان که ترکه بازی هم به آن گفته می شود نماد شور و هیجان است.

رقص زنان که چوبی گفته می شود بر دو نوع سرپا و پنج پاست کاملاً آرام و ملایم و عاری از نشاط و شور و نمادی از متانت و بردباری و تحمل مشقت هایی است که در طول تاریخ بر زنان روا شده است. رقص زنان به گونه گروهی ملبس به لباس زینتی در میدان به صورت دایره است که با داشتن دو تکه دستمال رنگی در هر دو دست به صورتی آرام و با نظم کامل انجام می شود. هرگز دو گونه رقص نیز در یک مکان انجام نمی پذیرد. در کهگیلویه و بویراحمد بیش از ۶۰ بازی شناخته شده فردی و جمعی بوده که این بازی ها به هیچ وجه منحصر به جنس خاصی نیست.

پوشاک و لباس محلی زنان از جمله جذابیت های بومی این استان است چراکه هم چنان به پوشاک سنتی و محلی شان پایبند هستند و حتی زنان شهر نشین علاوه بر زنان روستایی لباس سنتی بر تن می کنند. امروزه لباس محلی و سنتی بر تن بیش تر زنان بالای ۳۰ سال این استان دیده می شود اما در جشن ها مجالس عروسی تمام دختران به عنوان یک سنت از لباس های سنتی محلی شاد و متنوع استفاده می کنند.

لباس های زنان کهگیلویه و بویراحمد از ۳ بخش اصلی سرپوش، بالاتنه و پایین تنه تشکیل می شود که سرپوش آن شامل یک پارچه روپوش یا همان روسری به نام میناست و روی این روپوش مینا پارچه ای به نام چارمتر یا لچکی قرار می گیرد که در زبان فارسی همان سربند است. همچنین یک کلاه کوچک زیر مینا قرار می گیرد تا پوششی برای موهای جلوی سر زنان باشد و معمولاً زیور آلات و وسایل تزئینی سنتی به آن منتقل می شود.

بخش بالا تنه همان پیراهن و یا چلمه است که شامل یک پارچه دو متری است و از زیر گردن تا کف پای زنان را می پوشاند. این پیراهن ردا مانند دارای آستین و سرآستین است و نوع مدل آن مخصوص زنان استان کهگیلویه و بویر احمد و استان فارس - خوزستان و چهارمحال و بختیاری است. بخش پایین این لباس ها که زیباترین جلوه آن است همان دامن یا تنبان است که بیش ترین پارچه را در بر می گیرد. بین ۵ تا ۱۲ متر پارچه مصرف می شود و در پایین آن تزیین هایی مانند نواردوزی یا پارچه های پلیسه دارد به کار می رود. طراحی و بافت سنتی و رنگ های این لباس ها بر طبیعت زیبا و دامنه زاگرس شمیم نشاط و شادی می پراکند.